

Hanna Tranda

Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie

ORCID 0000-0001-7007-8450

Wsparcie Kościołów dedykowane rodzinie w sytuacji jej kryzysu ekonomicznego

Wstęp

Cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych moich braci, mnie uczyniliście – to słowa Jezusa Chrystusa (Mt 25,40)¹, które skłaniają Kościoły i ich członków do wspierania osób potrzebujących. W ostatnim czasie coraz więcej osób czy rodzin doznaje kryzysu ekonomicznego², który powoduje wiele problemów, z jakimi borykają się ci ludzie, jak też generuje stany napięć i konflikty rodzinne. A problemami tymi są m.in.: bezrobocie, bezdomność, patologia społeczna, przemoc w rodzinie.

Działalność pomocowa Kościołów i organizacji charytatywnych

W wielu Kościołach istnieją grupy zorganizowane i „nazwane”, czyli organizacje charytatywne takie, jak: ewangelicka *Diakonia*, prawosławne *Eleos*, rzymskokatolicka *Caritas*, do których dołączają ludzie pragnący służyć innym. W Polsce znane są dwie wspólne ekumeniczne akcje wymienionych organizacji, a mianowicie Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom realizowane poprzez sprzedaż świec w czasie adwentu oraz w okresie pasyjnym Skarbonka

¹ *Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, Warszawa 1986.

² Kryzys ekonomiczny jest to załamanie się procesu wzrostu gospodarczego, poważne naruszenie stanu równowagi gospodarczej i regres w rozwoju ekonomicznym kraju, zjawisko stanowiące jedną z faz cyklu koniunkturalnego; często powoduje kryzys socjologiczny lub kryzys społeczny, czyli skumulowany stan napięć i konfliktów społecznych, których nierozwiązanie na czas powoduje przerwanie dotychczasowego cyklu rozwojowego społeczeństwa. B. Petrozolin-Skowrońska (red. nac. enc.), *Encyklopedia Popularna PWN*, Wydanie dwudzieste drugie, zmienione i uzupełnione, Wydawnictwo Naukowe PWN Spółka z o.o., Warszawa 1992.

diakonijna w Kościołach Ewangelicko-Augsburskim i Ewangelicko-Reformowanym, zwana Jałmużną wielkopostną w Kościele Rzymskokatolickim i Ofiarą w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym.

Ale istnieją też grupy organizowane spontanicznie, nie noszące czy nie przyjmujące żadnej nazwy – to po prostu kilka lub kilkanaście osób chętnych nieść pomoc potrzebującym. Grupy te powstają przy lokalnych parafiach. W obu przypadkach są to ludzie mający otwarte oczy i uszy oraz ręce gotowe do działania na rzecz Innych. Przykładem takiego działania jest grupa zaprzyjaźnionych rodzin ze Śląska Cieszyńskiego, która już w 1999 r. rozpoczęła projekt pod hasłem „Pomoc Dzieciom Bieszczad”³, który polega na zakupie: ubrań, butów i środków czystości, artykułów szkolnych, mebli i sprzętu gospodarstwa domowego oraz materiałów budowlanych. Grupa ta również organizuje obozy letnie dla dzieci.

Oprócz dużych, bardzo znanych organizacji związanych z Kościołami i tych spontanicznie organizowanych grup wsparcia przy parafiach, istnieją jeszcze takie organizacje, jak *Chrześcijańska Służba Charytatywna*⁴ przy Kościele Adwentystów Dnia Siódmego. Jej działalność obejmuje troskę, opieką i pomocą wiele osób znajdujących się w potrzebie. Jej pracownicy i wolontariusze angażują się „w służbę na rzecz różnych osób i grup społecznych, bez względu na wyznanie, narodowość, wiek, płeć czy rasę. Ich działania skupiają się wokół różnych potrzeb osób ubogich, niepełnosprawnych, wykluczonych społecznie, bezrobotnych i uzależnionych”⁵. Organizacja ta też wspiera dzieci i młodzież oraz osoby chore i cierpiące. Ale ważnym elementem pracy *ChSch* – odróżniającym ją od wielu innych organizacji charytatywnych – jest profilaktyka zdrowia, która wykorzystując liczne programy edukacyjne przeciwdziała chorobom cywilizacyjnym oraz zapobiega uzależnieniom.

Praca tych organizacji czy parafialnych grup charytatywnych odbywa się w różny sposób, niektóre z nich działają w określonym czasie, którym może być Adwent czy Okres Pasyjny (Wielki Post), inne pełnią dyżury w określone dni i godziny⁶, w których to organizują pomoc doraźną i długofalową osobom potrzebującym. Pomoc ta powinna obejmować tych, którzy

³ <http://diakonia.org.pl/komu-i-jak-pomagamy/programy-dla-dzieci/> z dn. 28.02.2019 r.

⁴ P. Lazar, *Niebiański balsam dla potrzebujących*, „Głos Adwentu”, Dwumiesięcznik Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP, styczeń-luty 2019, ss. 26-27.

⁵ Tamże.

⁶ Na podstawie rozmowy z Marzeną Matejką – przewodniczącą *Diakonii Warszawskiej* przy Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Warszawie w dniu 9.01.2019 r.

znajdują się w trudnym położeniu materialnym, zdrowotnym lub duchowym, dlatego udzielenie jej poprzedza ocena sytuacji potrzebującego⁷. W tym celu pracownik socjalny lub inna osoba z ramienia parafii, przeprowadza wywiad w domu zgłoszonej rodziny i określa zakres pomocy. Jest to potrzebne po to, aby pomocy udzielać osobom najbardziej potrzebującym – zwłaszcza, że poszukując pomocy na dyżur może przyjść każdy. W tej sytuacji pomoc udzielana jest rodzinom wielodzietnym i niepełnym, jak również ludziom chorym, starym, samotnym, niepełnosprawnym.

Najbardziej rozpowszechnionym typem pomocy są akcje prowadzone przed większymi świętami, np. Bożym Narodzeniem i Wielkanocą – wtedy organizowane są zbiórki żywności, które przeznaczone są na świąteczne paczki dla osób ubogich, bezdomnych, samotnych i rodzin wielodzietnych. Dla nich niejednokrotnie są to jedyne produkty, jakie pojawiają się na świątecznym stole. Spontaniczne akcje świąteczne nie zapewniają jednak potrzebującym osobom stabilizacji. Z tego powodu każda organizacja, chcąc kontynuować pomoc, wymaga większych nakładów finansowych, a zdobywa je organizując jarmarki, kiermasze, loterie⁸. Pieniądze zbierane są także podczas parafialnych festynów rodzinnych zbierane są pieniądze ze sprzedaży własnoręcznie wykonanych prac plastycznych oraz przysmaków kulinarnych.

Wspomniane organizacje posiadają status organizacji pożytku publicznego i dzięki temu można finansować je wpłacając 1% od podatku. Uzyskane w ten sposób fundusze są przeznaczane na kupno żywności, obuwia, środków czystości, przedmiotów codziennego użytku czy opału, na: zasiłki, opłacanie leków, rachunków za gaz i energię elektryczną, spłacanie zaległości za czynsze, zakup podręczników i pomocy szkolnych, finansowanie wyjazdów wakacyjnych i zimowych, pomoc w sfinansowaniu zakupu aparatu słuchowego⁹ lub okularów, a nawet na wsparcie kosztownych zabiegów medycznych¹⁰.

⁷ Por. A. Jesionek, *Bezrobotny jako klient pomocy społecznej*, w: *Z teorii oraz praktyki pracy socjalnej i pomocy społecznej Miscellanea*, (red.) D. M. Piekut-Brodzka, ChAT, Warszawa 2004, s. 88.

⁸ Na podstawie rozmowy z Marzeną Matejką – przewodniczącą *Diakonii Warszawskiej* przy Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Warszawie w dniu 19.02.2019 r.

⁹ Tamże.

¹⁰ P. Lazar, *Niebiański balsam...*, dz. cyt.

W zasadzie nie można rozgraniczyć rodzaju pomocy skierowanej do ludzi bezrobotnych¹¹, od tej udzielanej bezdomnym¹² i stwierdzić, że bezrobociu można zaradzić tylko w jeden określony sposób, który nie jest adekwatny do sytuacji bezdomności. Ludzie, którzy znaleźli się takim położeniu – oprócz głównego problemu, jakim jest brak pracy czy brak dachu nad głową – mają jednakowe potrzeby: bywają głodni, chorzy, nie mają się w co ubrać. Kościoły prowadzą szeroką działalność wspierającą potrzebujących organizując zbiórki używanej odzieży i różnego rodzaju sprzętu domowego, które to dary w określony sposób są rozdzielane między petentów, a także pośredniczą pomiędzy osobami potrzebującymi, a tymi, którzy mają chęć i możliwość pomagania.

Brak zatrudnienia wpływa na zdrowie, stabilność życia i niewielu osobom udaje się przetrwać w tej sytuacji dłuższy czas. W takich sytuacjach wolontariusze katolickich organizacji kierując się empatią do takiego człowieka, działają następująco: kontaktują się z Polskim Stowarzyszeniem Chrześcijańskich Przedsiębiorców¹³, dzięki któremu można uzyskać pomoc w poszukiwaniu pracy, konsultacje prawne oraz porady z dziedziny księgowości. Poza tym wolontariusze organizują spotkania z psychologiem, kursy doszkalcające lub szkolenia, które ułatwiają znalezienie pracy. Zakładają też Banki Pomocy Parafialnej¹⁴, których celem jest pomoc w zatrudnieniu, a więc zgłaszanie stałych lub dorywczych miejsc pracy oraz ofert pomocy i nawiązują kontakt z pracodawcą. Natomiast osobom, które uzyskały zatrudnienie oferują pomoc finansową na niezbędne wydatki związane z zatrudnieniem (zakup biletu miesięcznego; opłata za badania lekarskie). Zakładają również konta bankowe, gdzie na specjalne rachunki bankowe przekazywane są dary pieniężne od ludzi „dobrej woli”, którzy dysponują wolnymi środkami i pragną przekazać ich część na wsparcie najuboższych.

¹¹ Bezrobocie – zjawisko braku pracy zarobkowej dla osób zdolnych do pracy i jej poszukujących, *Encyklopedia Popularna PWN*, dz. cyt.

¹² Bezdomność - egzystowanie bez dostępu do godziwego mieszkania, bezdomni to jednostki lub rodziny nie mające domu lub miejsca stałego pobytu, które gwarantowałyby im poczucie bezpieczeństwa, osoby czasowo zakwaterowane w schroniskach, noclegowniach bądź tymczasowo podejmowane przez krewnych i przyjaciół. *Wielka Encyklopedia Oxford*, t. 2, Oxford Educational Spółka z o.o. 2008, Polish Editing, Translation and Typesetting for Edition 2008 by E.M. Studio, Warszawa.

¹³ Kontakt, pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=0&Itemid=58 z dn. 4.03.2019; Ogłoszenia, pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=56&Itemid=121 z dn. 4.03.2019; Bezrobocie, pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=42&Itemid=95 z dn. 4.03.2019.

¹⁴ www.niedziela.pl/artykul/11802/nd/parafia-bankiem-pomocy/ z dn. 4.03.2019.

Również działacze *Diakonii* poczynili pewne kroki w tej dziedzinie. I tak *Diakonia Polska* – we współpracy z niemieckimi organizacjami takimi, jak: *Diakonisches Werk Württemberg*, *Verein für Internationale Jugendarbeit e.V.* i *Evangelische Frauen in Württemberg* oraz z rumuńską organizacją *AIDRom* – zorganizowała projekt pilotażowy pod nazwą „FairCare – uczciwa praca – legalne zatrudnienie”¹⁵. Celem tego projektu było propagowanie uczciwych warunków pracy dla opiekunek osób starszych w Niemczech. Był on realizowany na terenie Badenii-Wirtembergii. *Diakonia Polska* pragnąc zapewnić legalne i regularne zatrudnienie polskim opiekunkom, udostępnia na swojej stronie internetowej informacje o zabezpieczeniu społecznym w UE, o bezpłatnych punktach doradczych dla Polaków pracujących w Niemczech oraz dotyczące procedur uznawania kwalifikacji zawodowych w Niemczech. Poza tym z jej strony można pobrać następujące materiały: „Uczciwe zasady mobilności – poradnia dla pracowników z Europy Środkowo-Wschodniej w Berlinie” oraz poradnik Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, pt. „Bezpieczne wyjazdy do pracy”, jak też dwie publikacje Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Hamburgu, a mianowicie „Poradnik dla osób szukających pracy w Niemczech” i „Uznawanie Kwalifikacji zawodowych w Niemczech”.

Wiadomo, że w małych miejscowościach trudniej jest o pracę, dlatego często się zdarza, że proboszcz danej parafii wraz z Urzędem Miasta dają ludziom pracę w formie sprzątania miasta, kościoła, cmentarza i za wykonanie jej pracownik otrzymuje wynagrodzenie.

Jeśli chodzi o bezdomnych, to niektóre większe organizacje, np. *Caritas* – mogą zapewnić swoim podopiecznym dach nad głową, np. w domkach działkowych przystosowanych do zamieszkania o każdej porze roku¹⁶. Działacze tych organizacji mogą też zwrócić się z prośbą o pomoc do prezydenta danego miasta o wydzielenie miejsca na noclegownię albo zainicjować społeczny remont starego domu, który zostanie przeznaczony do ww. celów¹⁷. Podobnie w ramach działalności *Eleos'u* powstają Prawosławne Ośrodki Miłosierdzia, które mają za zadanie nieść pomoc ludziom jej potrzebującym bez względu na wyznanie czy narodowość. I właśnie w 2010 r. został oddany

¹⁵ <http://diakonia.org.pl/programy/projekt-faircare-uczciwa-praca-legalne-zatrudnienie/> z dn. 28.02.2019.

¹⁶ www.wrot.umww.pl/wp-content/uploads/.../RAPORT-Bezdomnosc-ukryty-problem.pdf z dn. 9.03.2019.

¹⁷ <https://caritas.pl/placowki/pomoc...bezdomnym/osrodek-tylko-z-darow-milosierdzia/> z dn. 9.03.2019.

do użytku dom charytatywno-rehabilitacyjno-opiekuńczy, w którym znajdują się mieszkania chronione dla osób bezdomnych¹⁸.

Ważne jest, aby nie tylko udzielać bezdomnym doraźnej pomocy, lecz także zapewnić im odpowiednią terapię¹⁹. W tym celu kilka parafialnych oddziałów *Caritas*, w porozumieniu z gminami w niektórych miastach, utworzyło w nich gminne centrum leczenia bezdomności²⁰.

Równie prężnie działają w tym zakresie mniejsze organizacje, parafie mające ograniczone możliwości, ale udostępniają osobom bezdomnym łazienki z prysznicem; organizują stołówki, które funkcjonują dzięki wielu wspaniałym parafianom oraz piekarzom bezinteresownie dostarczającym pieczywo. Stołówkę taką może wspomóc każdy zostawiając przy niej dary żywnościowe w wystawionym koszyku.

W niektórych parafiach obok jadłodajni rozwijają swoją działalność Punkty Sanitarne pod opieką lekarza medycyny i dyplomowanej pielęgniarce. Punkt taki udziela pierwszej pomocy i porad medycznych osobom stołującym się w jadłodajni, ale także każdemu, kto się zgłosi. Pracownicy i wolontariusze Prawosławnych Ośrodków Miłosierdzia *Eleos* widzą w terapii dużą szansę dla tych osób, dlatego w niektórych ośrodkach prowadzone są Warsztaty Terapii Zajęciowej, jednak mające charakter niezarobkowy. Dochód ze sprzedaży produktów i usług wykonywanych przez uczestników warsztatów w ramach realizowanego programu terapii przeznacza się – w porozumieniu z jego uczestnikami – na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników²¹. Jednym z takich ośrodków jest Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia z siedzibą w Gładyszowie, który oferuje uczestnikom zajęcia w sześciu pracowniach terapeutycznych i zatrudnia w nich pięciu pełnoetatowych, wykwalifikowanych instruktorów terapii zajęciowej. „Każdy z instruktorów odpowiedzialny jest za jedną pracownię, w której realizowany jest szczegółowy program ukierunkowany na grupę, ale dostosowany do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestników, a także ich zainteresowań. Zajęcia odbywają się w następujących pracowniach: ikonograficznej, gospodarstwa domowego, komputerowo-informatycznej, rękodziela artystycznego, haftu i szycia oraz gospodarczo-technicznej. Działania warsztatowe

¹⁸ eleos.gladyszow.org z dn. 21.02.2019 r.

¹⁹ Por. D. M. Piekut-Brodzka, *O bezdomnych i bezdomności. Aspekty fenomenologiczne, etiologiczne i terapeutyczne*, ChAT, Warszawa 2000, rozdział VI Charakterystyka bezdomnych, s. 159-219; D. M. Piekut-Brodzka, *Pomoc społeczna i praca socjalna świadczona bezdomnym, w: Z teorii oraz praktyki...*, dz. cyt., ss. 69-84.

²⁰ <https://kielce.caritas.pl/pdf/model.pdf> z dn. 4.03.2019 r.

²¹ eleos.gladyszow.org/warsztaty-terapii-zajeciowej/ z dn. 21.02.2019 r..

mają służyć zwiększeniu samodzielności i przygotowaniu uczestników do aktywnego włączania się w życie społeczne, jak również podjęcia pracy zawodowej”²². Poza tym „prowadzone są jadalnie i punkty pomocy doraźnej podopiecznym, gdzie wydawana jest odzież i paczki żywnościowe, a także prowadzona jest pomoc w postaci programu wychodzenia z bezdomności. Do dyspozycji podopiecznych jest łaznia, gdzie mogą się wykąpać i uprać ubranie, a w okresie jesienno-zimowym wydawane są ciepłe posiłki”²³.

Przeciwdziałanie patologii

Wspólnym mianownikiem bezrobocia i bezdomności jest pogłębiające się ubóstwo, a co za tym idzie brak podstawowych środków do życia, co często prowadzi do załamania się człowieka. Zjawiska patologii społecznych²⁴ uwidoczniły się szczególnie pod koniec XX wieku, a ich liczba ciągle wzrasta szczególnie wśród coraz młodszych osób. Spowodowane to jest życiem w coraz bardziej skomplikowanej i zdehumanizowanej rzeczywistości, w połączeniu ze stale wzrastającym tempem życia, co prowadzi do poczucia osamotnienia, zagubienia, braku sensu życia, jak też braku pomysłu na spędzanie czasu wolnego. To wszystko, jak i nieumiejętność radzenia sobie ze stresem, z emocjami, które targają człowiekiem, sprawia, że ludzie sięgają po używki, by na chwilę o wszystkim zapomnieć i poczuć się lepiej²⁵. W takich sytuacjach konieczna jest natychmiastowa pomoc – uświadomienie tym osobom, że popadanie w nałogi nie jest właściwym wyjściem. Organizacje kościelne i duszpasterstwo parafialne pełnią bardzo istotną rolę w tym zakresie, a jednocześnie wskazują takiemu człowiekowi nowy kierunku w życiu. Czasem, żeby komuś pomóc wystarczy tylko uśmiech, krótka rozmowa, osobisty kontakt z potrzebującym, a czasem potrzebna jest pomoc długofalowa polegająca, np. na stworzeniu programu dla osób uzależnionych i współuzależnionych²⁶. Takim przykładem jest program socjalny Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, pod hasłem „Szkłanka Wody”. Jego celem jest: „niesienie pomocy duchowej ludziom

²² Tamże.

²³ eleos.pl/bezdomność/ z dn. 21.02.2019.

²⁴ Patologie społeczne – socjol. zachowania oceniane negatywnie, stojące w sprzeczności z wartościami i zasadami powszechnie akceptowanymi w danym społeczeństwie, *Encyklopedia Powszechna*, Wydanie drugie, uzupełnione i uaktualnione, Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński, Kraków 2001.

²⁵ Por. A. Jesionek, *Bezrobotny jako...*, dz. cyt., s. 90; St. Kawula, *Pomocniczość i wsparcie. Kategorie pedagogiki społecznej*, Kastalia, Olsztyn 2002, s. 45.

²⁶ Por. P. Lazar, *Niebiański balsam...*, dz. cyt.

uzależnionym w wyjściu z nałogu; pomoc rodzinom osób uzależnionych, szczególnie dzieciom; szkolenie i poradnictwo dla osób uzależnionych i ich rodzin; propagowanie idei trzeźwości oraz szeroko pojęta edukacja²⁷. Podstawową formą działania są Zborowe Grupy Wsparcia, których służba polega na regularnych spotkaniach z osobami uzależnionymi i ich rodzinami. Poza tym pomoc rodzinom osób uzależnionych realizowana jest poprzez: organizowanie spotkań dla rodzin oraz wsparcie dzieci w nauce, jak też organizowanie im czasu wolnego i wakacji. Inny sposób pomocy parafialnej, to organizacja Dni Trzeźwości dla ludzi uzależnionych i ich rodzin, czyli dwu-, trzydniowe spotkania modlitewno-medytacyjne, w trakcie których przewiduje się: ewangelizację, wykłady o szkodliwości życia w nałogu, zajęcia terapeutyczne, modlitwę, świadectwa osób, które wyszły z nałogu, wspólny śpiew i występy chrześcijańskich zespołów muzycznych²⁸. Ponadto Kościół Ewangelicko-Methodystyczny wydaje kwartalnik, pt. „Szlakanka Wody”, który jest poświęcony właśnie problemowi uzależnień²⁹.

We wszystkich wyżej wymienionych działaniach ważna jest miłość bliźniego wyrażająca się w obecności, ofierze lub wspomnianej pomocy duchowej, dająca wiele satysfakcji, uskrzydlaająca, pozwalająca docenić życie pomimo problemów, trudności i obecnego w nim cierpienia. Należy w tym miejscu podkreślić znaczenie nie tylko pomocy materialnej ale i duchowej oraz możliwości skorzystania na terenie parafii z porad specjalistów: psychologa, pedagoga, logopedy, lekarza psychiatrii, prawnika, a także doradcy życia w trzeźwości.

W wielu parafiach prowadzone są także mitingi anonimowych alkoholików. Jest to niezwykle istotna działalność, niesie bowiem siłę i nadzieję, pomaga innym w osiągnięciu trzeźwości. W ramach AA powstają też grupy pomagające członkom rodzin dotkniętych problemem alkoholowym³⁰. Właśnie przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom i patologiom społecznym, jest jednym z głównych celów i obszarów działalności *Eleos'u*. A realizowane one są poprzez prowadzenie Punktu Konsultacyjnego „NEPSIS” dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin³¹. Celami punktu są: „udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom osób uzależnionych od alkoholu, motywowanie uzależnionego do podjęcia leczenia, promowanie trzeźwego stylu życia, zachęcanie

²⁷ <https://ostrodaonline.pl> z dn. 11.03.2019 r.

²⁸ Zob. tamże.

²⁹ Tamże.

³⁰ <https://metodyzmchodziez.wordpress.com/> z dn. 11.03.2019 r.

³¹ eleos.pl/punkt-konsultacyjny/ z dn. 21.02.2019 r.

do kontynuowania pracy nad powrotem do zdrowia, a także prowadzenie szeregu działań edukacyjnych skierowanych do grup podwyższonego ryzyka oraz zapewnienie dostępu do rzetelnej i kompleksowej informacji na temat uzależnienia i współuzależnienia. (...) Spotkania w punkcie konsultacyjnym odbywają się dwa razy w tygodniu, a dyżurujący psycholog-terapeuta udziela informacji na temat możliwych form pomocy osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin, wspiera, motywuje do podjęcia działań, kieruje do placówek leczenia odwykowego oraz innych, których pomocy wymaga dana osoba. Zgłaszające się osoby kierowane są do placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, do Ośrodka Interwencji Kryzysowej, do MOPR-u, do Klubów Abstynenta i wielu innych³².

Pracownicy wspomnianych wyżej katolickich organizacji powołują Centra Integracji Społecznej³³. Do nich kierowane są jednostki, które przez długi okres nie mają pracy i przeszły terapię przeciwalkoholową oraz osoby kierowane przez pomoc społeczną. Centrum takie daje szansę powrotu do normalnego życia. Podopieczni uczą się krawiectwa, gotowania, ogrodnictwa i budownictwa, są pod opieką psychologa i doradcy zawodowego, mają także zapewnioną pomoc w wychodzeniu z nałogu.

Przeciwdziałanie przemocy

Utrata pracy bądź brak możliwości szybkiego jej znalezienia może spowodować różne ludzkie reakcje. Niektóre osoby zaczynają chorować na depresję, inne popadają w nałóg, a jeszcze inne stają się agresywne i zaczynają stosować przemoc wobec najbliższych. W każdym przypadku powinno się pomóc takiemu człowiekowi i jego rodzinie. Ale pomoc ta też powinna być dostosowana do potrzeb. Toteż jeśli chodzi o przeciwdziałanie przemocy, to na przykład *Diakonia Polska* zorganizowała Program „Przeciw przemocy”³⁴, w ramach którego prowadzone były działania edukacyjne i pomocowe. W Warszawie stworzono Poradnictwo Rodzinne – Punkt Konsultacyjny „Przeciw przemocy”, w którym uruchomiono dyżury specjalistów świadczących pomoc ofiarom i świadkom różnych form przemocy. Ponadto utworzono grupy edukacyjne dla pracowników i współpracowników Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego i innych Kościołów zrzeszonych w Polskiej

³² Tamże.

³³ cis.swietochlowice.pl/ z dn. 9.03.2019; cispol.byczyna.pl/29/definicja-i-cele-cis.html z dn. 9.03.2019 r.

³⁴ <http://diakonia.org.pl/programy/poradnictwo-rodzinne-punkt-konsultacyjny-przeciw-przemocy/> z dn. 28.02.2019 r.

Radzie Ekumenicznej, jak też zorganizowano dystrybucję materiałów edukacyjnych. Od pięciu lat *Diakonia* oferuje pomoc psychologiczną w formie kontaktu mailowego, gdzie poradę udziela wykwalifikowany psycholog. Opublikowano też bezpłatny poradnik, pt. „Wyprawa PoMoc”, skierowany do osób krzywdzonych przez kogoś od nich silniejszego, kto narusza ich prawa, godność osobistą i zadaje im ból. Publikacja ta ukazuje różne możliwości reakcji i sposoby udzielania pomocy osobie doznającej przemocy.

Powyżej przedstawione zostały działania Kościoła wobec bezrobocia, bezdomności, patologii społecznej i przemocy w rodzinie, czyli wobec zastanego stanu ludzkiej egzystencji. Ale warto też i należy się skupić na zapobieganiu powyższemu stanowi. Aby to osiągnąć działania Kościołów powinny być i są skierowane na dzieci i młodzież.

Działania pomocowe dla dzieci i młodzieży

Na terenie wielu parafii różnych denominacji działają świetlice środowiskowe³⁵ lub socjoterapeutyczne, które służą dzieciom i młodzieży, czyli tej warstwie społeczeństwa, którą można kształtować i wychowywać. Dzieci i młodzież mogą korzystać w świetlicy z pomocy w nauce, której udziela im – w zależności od możliwości parafii – wykwalifikowana kadra pedagogiczna bądź studenci. Prowadzona jest nauka języków obcych zarówno dla początkujących, jak i dla zaawansowanych. Poza tym oferowane są zajęcia: kulinarne, plastyczne, sportowe, komputerowe, muzyczne czy teatralne, a nawet dziennikarskie, podczas których młodzież i dzieci mogą rozwijać swoje zainteresowania i zdolności. Wspomniane zajęcia stwarzają młodym osobom możliwość kreatywnego spędzania czasu wolnego i rozwijania talentów, ale w wielu przypadkach mogą też być traktowane jako działalność profilaktyczna. Priorytetem takich placówek jest kształtowanie młodych ludzi w duchu szeroko pojętych wartości chrześcijańskich, którymi są: miłość, zrozumienie, tolerancja.

Ponadto w niektórych parafiach istnieje duszpasterstwo dzieci, gdzie dzieci mogą się zwierzyć, przyjść po poradę lub podzielić się myślami na temat otaczającej je rzeczywistości. Finansowane są porady u psychologa, a terapeuta rodzinny i psycholog dziecięcy prowadzą bezpłatne dyżury doradcze – zarówno telefoniczne, jak i na miejscu. Również wakacje i ferie dzieci mogą spędzać w tych placówkach czynnie korzystając z bogatej oferty przygotowanej przez wolontariuszy: gry i zabawy, wyjście na basen, do

³⁵ osj.caritas.pl>Nasze placówki z dn. 9.03.2019 r.; <https://caritasaw.pl/placowki/pomoc-dla-dzieci-i-rodziny/> z dn. 9.03.2019 r.

zoo, wycieczki. Wolontariusze organizują też różne formy wypoczynku dla najmłodszych takie, jak: obozy, kolonie, ferie, a także szkolenia i treningi, których celem jest szeroko rozumiany rozwój. W ramach edukacji społecznej dla dzieci i młodzieży wolontariusze ChSCh wraz z grupą teatralną „Ziarenko gorczycy” przeprowadzają spektakle dotyczące profilaktyki uzależnień i edukacji zdrowotnej³⁶.

W świetlicach tych gromadzą się zazwyczaj dzieci z rodzin wielodzietnych, ubogich i patologicznych, dlatego nie jest tam rzadkością widok głodnego dziecka. Z tego powodu w wielu takich miejscach dzieci również mogą zjeść przygotowane dla nich kanapki lub podwieczorek, a nawet gorący posiłek. Często z inicjatywy księdza lub zaangażowanych parafian dzieci otrzymują gorący posiłek w szkole – opłacany przez parafię, gminę lub ośrodek pomocy społecznej. W niektórych parafiach są kioski „Caritas”³⁷, z których dochód przeznaczony jest na wspieranie pracy takich świetlic, zakup potrzebnego sprzętu, ogrzewanie itp.

Pracownicy i wolontariusze *Eleos'u* także prowadzą świetlice dla dzieci z trudnych środowisk rodzinnych. Na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje sześć Specjalistycznych Placówek Wsparcia Dziennego³⁸, a mianowicie pięć w Białymstoku i jedna w Supraślu, do których uczęszczają dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Głównymi celami placówek *Eleos'u* są: „pomoc dzieciom w wyrównywaniu braków edukacyjnych, zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci, uspołecznianie i uwrażliwianie dzieci, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci, socjoterapia dzieci, kontrola negatywnych emocji oraz konstruktywne rozwiązywanie problemów, organizowanie warsztatów kulinarnych mających walory edukacyjne, organizacja czasu wolnego dzieci. (...) Wychowankowie mają codziennie zapewniony ciepły posiłek, pomoc w odrabianiu lekcji i nadrabianiu zaległości szkolnych, a także uczestnictwo w zróżnicowanych zajęciach: socjoterapeutycznych, międzykulturowych, sportowych itp. Realizowane są różnorodne programy profilaktyczne, edukacyjne, kulturalne itp. W okresie ferii zimowych i wakacji dzieci uczestniczą w takich formach wypoczynku, jak: obozy, kolonie, wycieczki”³⁹. Wolontariusze⁴⁰ działający w tych świetlicach przygotowują też

³⁶ Zob. P. Lazar, *Niebiański balsam...*, dz. cyt.

³⁷ jozef.wolomin.pl/2010/10.16/kiosk-parafialny/ z dn. 26.02.2019 r.

³⁸ eleos.pl/swietlica/ z dn. 21.02.2019 r.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ eleos.pl/wolontariat/ z dn. 21.02.2019 r.

spotkania wigilijne i śniadania wielkanocne, by podopieczni wspólnie mogli spędzić ten wyjątkowy, świąteczny czas.

Również wolontariusze Ewangelickiego Centrum Diakonijnego „Słoneczna Kraina” w Katowicach⁴¹, organizują różne zajęcia dla dzieci, np.: głośne czytanie, warsztaty, Dzień Dziecka. Głośne czytanie – to zajęcia dla rodziców z dziećmi w wieku 2,5-4 lata, polegające na głośnym czytaniu przez rodziców książek lub ich fragmentów oraz krótkich zabawach związanych z przeczytaną treścią. Jeśli chodzi o warsztaty, to jeden z letnich cykli nosił hasło „Historie z recyklingu”, w którego programie zawarte były ekologiczne atrakcje: zabawy na dworze, gry edukacyjne, wycinanie, malowanie oraz podchody. Organizowane są również okolicznościowe warsztaty plastyczne związane ze świętami Wielkiej Nocy lub Bożego Narodzenia, podczas których tworzone są ozdoby świąteczne. Do ich wykonania można użyć, np. gliny i wałków do jej rozwałkowania, kolorowych kokardek i koralików oraz folii magnetycznej, z której robi się „magnesy”, co pozwala przyczepić te ozdoby na lodówce. Następnie ozdoby te sprzedawane są na kiermaszu, a dochód z tej sprzedaży pomaga w organizacji kolejnych warsztatów. Dzień Dziecka w „Słonecznej Krainie” też obchodzony jest w sposób twórczy podczas warsztatów z quillingu, malowania twarzy, wykonywania balonowych zwierząt oraz gier i zabaw.

Zupełnie inaczej działa Fundacja Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. ks. Marcina Lutra we Wrocławiu. Pracownicy Fundacji kształcą „dzieci i młodzież z całej Polski w wieku od 7. do 24. roku życia. Edukacja prowadzona jest w publicznych, bezpłatnych szkołach specjalnych, tj. w Szkole Podstawowej, w Liceum Ogólnokształcącym i w Technikum Ekonomicznym, a także w Branżowej Szkole I stopnia (przygotowując przyszłych: introligatorów, krawców i pracowników pomocniczych obsługi hotelowej do pracy w zawodzie) oraz w Szkole Przysposabiającej do Pracy”⁴². W ramach Fundacji funkcjonują również placówki niepubliczne: Polsko-Niemiecka Niepubliczna Szkoła Podstawowa oraz Niepubliczne Przedszkole „Wesołe Nutki”.

Poza tym Fundacja prowadzi Całodobowe Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze typu socjalizacyjnego „Tęcza” i „Opoka”, których zadaniem jest pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych. W placówkach tych prowadzone są następujące projekty: czytam, więc jestem; komunikacja

⁴¹ <http://diakonia.org.pl/osrodki/ewangelickie-centrum-diakonijne-sloneczna-kraina-w-katowicach/> z dn. 5.02.2019 r.

⁴² <http://diakonia.org.pl/osrodki/ewangelickie-centrum-diakonii-i-edukacji-im-ks-m-lutra-we-wroclawiu/> z dn. 5.02.2019 r.

aktywności; masz jedno życie; wehikuł usamodzielnienia i z sercem do ludzi⁴³.

Przy Fundacji istnieje Klub Aktywności Społecznej, funkcjonujący w Niepublicznym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Specjalnym, który działa od 2006 r. Jego członkami są wychowankowie Ośrodka oraz Placówek „Tęcza” i „Opoka”, którzy pod opieką swoich wychowawców realizują różne projekty i działania o tematyce prospołecznej. „Idea Klubu jest niesienie pomocy osobom słabszym, potrzebującym, wykluczonym społecznie oraz integracja międzypokoleniowa środowisk osób zdrowych, niepełnosprawnych, starszych i młodszych, a także wspólne, twórcze spędzanie wolnego czasu”⁴⁴.

Członkowie Klubu odwiedzają osoby starsze i przewlekle chore, jakimi są pensjonariusze Domów Pomocy Społecznej „Miłosierny Samarytanin” i „Samarytanin”, prowadzonych przez Fundację. Poza tym otaczają opieką dzieci ze Schroniska i Noclegowni dla Kobiet i Matek z Dziećmi Towarzystwa Św. Brata Alberta we Wrocławiu.

W ramach działań Klubu, jego członkowie angażują się w realizację projektów. Jeden z nich nosi tytuł „Czytam, więc jestem” – tak więc członkowie Klubu czytają książki zarówno wychowankom Ośrodka, jak i dzieciom z Placówek „Tęcza” i „Opoka” oraz z Przedszkola „Wesołe Nutki”, ale też propagują czytelnictwo we wspomnianych Domach Pomocy Społecznej i w Schronisku.

Konkluzja

Z powyższych rozważań wynika, że istnieje wiele parafii i organizacji kościelnych, których członkowie rozumieją różne sytuacje osób i rodzin znajdujących się w kryzysie ekonomicznym, dlatego z chęcią je wspierają i wychodzą naprzeciw ich potrzebom.

Bibliografia:

- Biblia to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne, Warszawa 1986.
- Encyklopedia Powszechna*, Wydanie drugie, uzupełnione i uaktualnione, Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński, Kraków 2001.
- Jesionek A., *Bezrobotny jako klient pomocy społecznej*, w: *Z teorii oraz praktyki pracy socjalnej i pomocy społecznej Miscellanea*, (red.) D. M. Piekut-Brodzka, ChAT, Warszawa 2004.

⁴³ teczaopoka.diakonia.pl/projekty/ z dn. 5.02.2019 r.

⁴⁴ internat.diakonia.pl/kola-zainteresowan/klub-aktywnosci-socjalnej-kas/ z dn. 5.02.2019 r.

- Kawula S., *Pomocniczość i wsparcie. Kategorie pedagogiki społecznej*, Kastalia, Olsztyn 2002.
- Lazar P., *Niebiański balsam dla potrzebujących*, „Głos Adwentu”, Dwumiesięcznik Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP, styczeń-luty 2019.
- Petrozolin-Skowrońska B. (red. nacz. enc.), *Encyklopedia Popularna PWN*, Wydanie dwudzieste drugie, zmienione i uzupełnione, Wydawnictwo Naukowe PWN Spółka z o.o., Warszawa 1992.
- Piekut-Brodzka D. M., *O bezdomnych i bezdomności. Aspekty fenomenologiczne, etiologiczne i terapeutyczne*, ChAT, Warszawa 2000.
- Piekut-Brodzka D. M. (red.), *Z teorii oraz praktyki pracy socjalnej i pomocy społecznej Miscellanea*, ChAT, Warszawa 2004.
- Wielka Encyklopedia Oxford*, Oxford Educational Spółka z o.o. 2008, Polish Editing, Translation and Typesetting for Edition 2008 by E.M. Studio, Warszawa.

Strony internetowe:

- cis.swietochlowice.pl/
- cispol.byczyna.pl/29/definicja-i-cele-cis.html
- eleos.gladyszow.org
- eleos.gladyszow.org/warsztaty-terapii-zajeciowej/
- [eleos.pl/bezdomność/](http://eleos.pl/bezdomnosc/)
- eleos.pl/punkt-konsultacyjny/
- eleos.pl/swietlica/
- eleos.pl/wolontariat/
- <https://caritas.pl/placowki/pomoc...bezdomnym/osrodek-tylko-z-darow-milosierdzia/>
- <https://caritasaw.pl/placowki/pomoc-dla-dzieci-i-rodziny/>
- <http://diakonia.org.pl/komu-i-jak-pomagamy/programy-dla-dzieci/>
- <http://diakonia.org.pl/osrodki/ewangelickie-centrum-diakonii-i-edukacji-im-ks-m-lutra-we-wroclawiu/>
- <http://diakonia.org.pl/osrodki/ewangelickie-centrum-diakonijne-sloneczna-kraina-w-katowicach/>
- <http://diakonia.org.pl/programy/poradnictwo-rodzinne-punkt-konsultacyjny-przeciw-przemocy/>
- <http://diakonia.org.pl/programy/projekt-faircare-uczciwa-praca-legalne-zatrudnienie/>
- <https://kielce.caritas.pl/pdf/model.pdf>
- <https://metodyzmchodziez.wordpress.com/>

<https://ostrodaonline.pl>
internat.diakonia.pl/kola-zainteresowan/klub-aktywnosci-socjalnej-kas/jozef.wolomin.pl/2010/10.16/kiosk-parafialny/osj.caritas.pl>Nasze placówki
pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=0&Itemid=58
pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=42&Itemid=95
pschp.pl/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=56&Itemid=121
teczaopoka.diakonia.pl/projekty/
www.niedziela.pl/artykul/11802/nd/parafia-bankiem-pomocy/
www.wrot.umww.pl/wp-content/uploads/.../RAPORT-Bezdomnosc-ukryty-problem.pdf

The support of the Churches dedicated to the family in its economic crisis

The article shows the ways of helping a family given to it by Churches and Christian organizations in the existing reality. In addition, it shows work with children and young people, which is to prevent their demoralization and to teach them self-reliance and responsibility.

Keywords: family, child, support for the family, Church.

Wsparcie Kościołów dedykowane rodzinie w sytuacji jej kryzysu ekonomicznego

Artykuł ukazuje sposoby pomocy rodzinie udzielanej jej przez Kościoły i chrześcijańskie organizacje w zastanej rzeczywistości. Poza tym pokazuje pracę z dziećmi i młodzieżą, która ma zapobiegać ich demoralizacji oraz nauczyć ich samodzielności i odpowiedzialności.

Słowa kluczowe: rodzina, dziecko, wsparcie rodziny, Kościół.